

ASTRONOMİ VE UZAY BİLİMLERİ

Hepimizin Astronomi ve gökyüzü hakkında öğrenmek istediğimiz konular vardır. Örneğin gezegen nedir? Ay niçin bize aynı yüzünü gösterir? Satürn gezegeninin niçin halkası vardır? yıldızlar bizden ne kadar uzaktalar? gibi. Dergimizin Mayıs sayısında duyurduğumuz gibi, bundan böyle Astronomi ve Uzay Bilimleri ile ilgili merak ettiğiniz konuları bize sorabileceksiniz. Okuyucularımızdan çoğunun ilgisini çeken konulara dergimizde yer vermeye çalışacağız.

Ulusal amacımızın, kalkınmanın hızlanması ve insanlarımızın iyi yaşam koşullarına kavuşturulması olduğu hepimizce bilinmektedir. Bu amaca, ülkemizdeki bilim ve teknolojinin gelişmesi sonucu ulaşacağımız, ve teknolojik gelişmeyi sağlayan en önemli etkenin de temel bilimlerdeki araştırmanın itici gücü olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Kalkınmanın bölük pörçük değil de tüm alanlarda birden olması gerektiğini kavrayamayan görüşlerin ve yanlış yönlendirmelerin sonucunda bu bilim dalları ülkemizde, olmaları gereken durumlara gelememiştir. Örneğin, çok az da olsa öğretim öğrencilerine genel bilgiler veren Astronomi dersi liselerden kaldırılmış, bunun sonucunda gökyüzünde yılın belirli zamanlarında görülen Venüs gezegeni, Akyıldız (Sirius) gibi parlak gök cisimleri birçok kişi tarafından uçan daire sanılmış ve halk arasında paniğe yol açmıştır. Ayrıca gözle bile görünemiyen Neptün, Pluto gibi gezegenlerin kendi kişilik, karakter, iş ve yaşamlarını etkilediğine inanan yeni bir kuşak oluşmuştur.

Astronomi ve Uzay Bilimlerinde yapılan araştırmaların endüstriye doğrudan doğruya değil de dolaylı olarak katkıları vardır. Bugün meteorolojik, tarımsal ve maden yatakları ile ilgili çok duyarlı veriler yapay uydular yardımıyla elde edilmektedir. Yine uzaya fırlatılan uydular ile bize yakın diğer gök cisimleri çok ayrıntılı olarak incelenmektedir. İleride oralardaki doğal kaynaklar, yapılan bu çalışmalar yardımıyla insanlık yararına kullanılacaktır. Bugün eğer Astronominin gök mekanı dalı gelişmemiş olsaydı, yeryüzü dışına yapma uydular gönderilemez, ve tüm bu verilerden yoksun kalırdık.

Bu olguların ışığı altında ülkemizde Temel Bilimlerin kararlı destekçisi olan TÜBİTAK'ın yayınladığı dergimizde Astronomi ve Uzay Bilimleri ile ilgili öğretici ve ilgi çekici konulara yer vereceğiz. Okuyucularımızdan yüzde birinin başını gökyüzüne çevirtibilirsek bizlerin mutluluğu sonsuz olacaktır. Hoşça kalın.

İ. Ethem DERMAN

VENÜS VE MAYALAR

Maya kızıl derilileri, savaşlarını, kutlama günlerini ve krallarının taç giyme günlerini, Venüs'ün gök yüzündeki yerine göre yaparlardı.

Arkeo-Astronomlar, Mayaların bu göreneklerini öteden beri biliyorlardı. Ancak, Yale Üniversitesinden, Antropolog Floyd Lounsbury'nin bulunduğu kanıtlar, Venüs'ün, Mayaların yaşamlarını tümüyle yönlendirdiğini ilk kez ortaya koydu.

Buluş, Yale Üniversitesinde sanat tarihi öğrencisi Mary Miller, Güneydoğu Meksika'da bir Maya yerleşme alanı olan Bonampak'ta üç odalı bir yapının duvar resimlerini incelerken ortaya çıktı. Krallık törenlerini, mülteci akınlarını ve esirlerin krallara sunulmalarını tasvir eden resimlerin yanında tarihler yazılıydı ve üst kısımlarında Venüs'ü temsil ettiği sanılan sembollere sık sık rastlanıyordu.

Lounsbury, Miller'in de yardımcı olduğu çalışmaları sonunda önce, esirleri sergileyen bir resimdeki tarihi inceledi; 2 Ağustos 792, Venüs'ün, güneşin önünden geçerken görüntüsünün kesildiği tarihtti.

Bunun bir rastlantı olmaması umuduyula araştırmacı, Bonampak'daki diğer yapılarda yazılı tarihleri inceledi; bir tören akını, vb. belirleyen bütün tarihler, Venüs'ün yörüngesindeki örneğin, sabah ya da akşam yıldızı gibi görüldüğü anlamlı bir noktaya rastlıyordu.

Daha da ötesi, diğer Maya yerleşim bölgelerindeki tarihler de Venüs'ün belirli durumlarıyla tam bir uyum halindeydi. Lounsbury'e göre Mayalar, ayınlarını ve savaşlarını plânlamadan önce, kesinlikle astrologlara danışıyorlardı.

Science 82'den